

Ewelina Zarosa

"Rocznik Muzeum Ziemi Leżajskiej
nr 1", red. Józef Półcwiartek, Leżajsk
2013 : [recenzja]

Rocznik Kolbuszowski 14, 405-408

2014

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

**[Recenzja]: *Rocznik Muzeum Ziemi Leżajskiej nr 1*,
red. prof. UR dr hab. Józef Półciwiartek, Leżajsk
2013, ss. 172, ISBN 978-83-7667-144-4**

Publikacja, będąca pierwszym numerem periodyku naukowego Muzeum Ziemi Leżajskiej, jest pozycją dopiero kształtującą swój styl i wizerunek, począwszy od projektu graficznego przez dobór autorów aż do zakresu podejmowanych zagadnień. Owa nowość sprawia, że budzi ona szczególne zainteresowanie wśród czytelników. Z pewnością zadają sobie oni pytanie o specyfikę wyróżniającą tę publikację od innych i zapewniającą jej właściwe miejsce pośród licznych wydawnictw poświęconych polskiemu dziedzictwu kulturowemu. W tym miejscu należy podkreślić, iż fakt, że Ziemia Leżajska doczekała się naukowego periodyku, instytucjonalnie związanego z Muzeum i stawiającego sobie za cel prezentację szerokich tematycznie badań nad bogatą przeszłością regionu, stanowi wydarzenie ważne i przełomowe. Bogactwo kulturowe tych ziem w postaci wieloetnicznych i religijnych tradycji stanowi duże wyzwanie dla badaczy i domaga się konsolidacji działań wielu dyscyplin naukowych. Inicjatywa powołania *Rocznika* wychodzi im na przeciw, dając przestrzeń spotkania, dialogu i wymiany doświadczeń. Już sam ten fakt sprawia, że jest to pozycja ważna.

Od strony formalnej publikacja jest zbiorem sześciu artykułów dotyczących rodowodu i aktualnego stanu muzealnictwa w Leżajsku. Stanowi zatem rodzaj wprowadzenia do kolejnych numerów periodyku. Podejmuje trud utrwalenia w pamięci zbiorowej genealogii leżajskich muzeów (Muzeum Prowincji Ojców Bernardynów i Muzeum Ziemi Leżajskiej) oraz uchwycenia specyfiki czasu i miejsca ich powstania. Sprzyja temu przyjęte założenie metodologiczne, polegające na połączeniu dwóch rodzajów źródeł historycznych. Bazująca na tekstach źródłowych dokumentacja historyczna spleta się tu z informacjami zaczerpniętymi ze wspomnień osób stojących

u początków organizacji obu muzeów. Indywidualne świadectwo ludzi współtworzących tę historię jest niezwykle cenne, a zarejestrowanie zapamiętanych przez nich faktów należy uznać za istotne dokonanie. Uwzględnienie tego aspektu stanowi zaletę, którą z pewnością docenią badacze patrzący na historię nie tylko z punktu widzenia dokonujących się w niej anonimowych procesów, lecz także w kategoriach świadomości jednostki.

Zawartość treściowa omawianego czasopisma w znacznej części skupia się na zagadnieniach związanych bezpośrednio z Muzeum Ziemi Leżajskiej. Tekst Józefa Półciwarka i Kazimierza Kuźniara *Droga do Muzeum Ziemi Leżajskiej. Z dziejów kolekcjonerstwa i muzealnictwa w Leżajsku* ukazuje poszczególne etapy wcielania w życie idei ochrony dziedzictwa kulturowego, zwieńczone powołaniem w 2008 roku leżajskiej placówki muzealnej. Fakt ten został osadzony w możliwie najpełniejszym kontekście odniesień i wpływów go warunkujących (narastający od połowy XIX wieku regionalizm historyczny, ruch kolekcjonerski i muzealny w okresie Polski niepodległej, powojenne inicjatywy organizacji muzeum miejskiego). Swobodną kontynuację stanowi artykuł Andrzeja Chmury, poświęcony powstaniu i działalności Muzeum Ziemi Leżajskiej do 2012 roku. Autor wprowadza czytelnika w szczegóły podjętych przez Muzeum inicjatyw, omawiając zorganizowane przez nie wystawy stałe i czasowe, popularyzujące wiedzę o regionie, a także zrealizowane projekty. Zgromadzony bogaty materiał faktograficzny świadczy o niezastąpionej roli edukacyjno-wychowawczej placówki. Mimo dość krótkiego okresu jej działalności może poszczycić się ona wieloma osiągnięciami w sferze odkrywania wartości dóbr kultury regionu i Polski południowo-wschodniej dla współczesnego pokolenia. Integralną częścią Muzeum jest Biblioteka, której poświęcony został artykuł Józefa Półciwarka. Po wstępie wyjaśniającym prawne uwarunkowania regulujące powstanie tej instytucji autor szeroko omawia swoją darowiznę na rzecz Muzeum Ziemi Leżajskiej. Jej przedmiotem jest liczący ok. trzy tysiące pozycji prywatny księgozbiór. Wśród cennych zbiorów znajdują się rękopisy z początku XVII wieku, starodruki, dokumenty i XIX-wieczne książki tematycznie związane z Ziemią Leżajską i Polską południowo-wschodnią. Omawiany artykuł ma szczególny walor ze względu na rys osobisty, gdyż jego autorem jest sam darczyńca, co z pewnością będzie stanowiło istotną wartość dokumentacyjną. Kolejne artykuły poświęcone zostały organizacjom działającym na rzecz lokalnej społeczności, aktywnie wspierającym Muzeum w jego misji szerzenia idei regionalizmu historycznego. Powstanie, podstawy prawne, strukturę organizacyjną i skład osobowy pierwszej z nich, tj. Rady Muzeum Ziemi Leżajskiej, omówił w swoim artykule jej przewodniczący – Antoni Bereziewicz. Z kolei społeczną dzia-

łałość drugiej, tj. Towarzystwa Miłośników Ziemi Leżajskiej, przedstawił jego prezes Leszek Sarzyński. Warto podkreślić, że dzięki podjętym przez Towarzystwo inicjatywom, zbiory Muzeum zostały wzbogacone o cenne eksponaty, ukazujące bogactwo dorobku materialnego i kulturowego Ziemi Leżajskiej, zwłaszcza osiągnięcia lokalnego rzemiosła.

Oprócz Muzeum Ziemi Leżajskiej znaczącą instytucją kultury w Leżajsku, cieszącą się dużą renomą w Polsce, jest Muzeum Prowincji Ojców Bernardynów, któremu poświęcony został artykuł o. Andrzeja Efrema Obrusznika OFM. Omawiając dzieje muzeum, autor podaje wiele interesujących informacji historycznych, popartych odniesieniem do źródeł i obszernej literatury przedmiotu. W dalszej części z pasją przewodnika przeprowadza on czytelnika przez kolejne sale muzealne i omawia zgromadzone w nich eksponaty. Ale na tym nie poprzestaje. Próbuje odsłonić „warsztat” i wyjaśnić potencjalnym zwiedzającym koncepcję prezentowania zgromadzonych zbiorów, opartą na narracji historycznej. Cennym dopełnieniem jest omówienie społeczno-edukacyjnej roli Muzeum oraz perspektyw rozwoju.

Powołanie „Rocznika Muzeum Ziemi Leżajskiej” z wielu względów jest ważną i zasługującą na uznanie inicjatywą. Wobec obserwowanego fenomenu globalizacji i związanej z nim utraty własnej tożsamości przez współczesnego człowieka ciągną troska o samoświadomość, kształtowaną w oparciu o perspektywę historyczną, jawi się jako istotne i niecierpiące zwłoki zadanie. W tę troskę o spuściznę i dorobek ojców wspaniale wpisuje się zapoczątkowana edycja. Stanowi ona ambitną próbę zrozumienia przeszłości przez gromadzenie i ocalanie od zapomnienia spuścizny Ziemi Leżajskiej. Dodatkowym walorem omawianej publikacji jest wzbogacenie treści merytorycznej materiałem wspomnieniowym, odwołującym się do indywidualnego świadectwa ludzi, którzy historię współtworzyli. Prezentowane na jej łamach wyniki prac badawczych i dokumentacyjnych na temat kultury materialnej i duchowej regionu niewątpliwie przyczynią się do kształtowania wspólnotowej pamięci, a tym samym zapewnią niezbędny budulec do tworzenia lepszej przyszłości. Na koniec warto dodać, że u podstaw podjętej inicjatywy leży towarzyszące pomysłodawcom i autorom przekonanie o wyjątkowości Ziemi Leżajskiej, będącej nośnikiem swoistych wartości duchowych. Jak kultura danego narodu daje mu niepowtarzalność i czyni go niezastąpionym przez inne narody [S. Grygiel, *Naród i kultura*, „Znak”, 1982, nr 4(329)], tak odrębność kulturowa regionu czyni go niezastąpioną częścią polskiej ojcowizny. Świadomość owej wyjątkowości stała się *spiritus movens* rozpoczętej edycji. Dlatego należy przypuszczać, że będzie ona informacyjnie bogata, pomysłowa w sposobie prezentowania treści i analizowania zgromadzonych źródeł. Zwiastunem

tego jest omawiany pierwszy numer *Rocznika*, niezwykle interesujący pod względem dostarczonego materiału informacyjnego na temat genezy muzealnictwa w Leżajsku. Reasumując, należy zatem stwierdzić, że periodyk stanowi cenną pozycję na rynku wydawniczym.